

Ano, byl s to zahrnout všechny její chyby do všeodpouštějícího roztoku lásky, ale jen pod jednou podmínkou: že ona sama se poslušně do toho roztoku položí, že nebude nikde jinde než v této vaně lásky, že ani jednou myšlenkou z té vany nebude unikát, že bude úplně ponořena pod hladinu jeho myšlenek a slov, že bude ponořena do jeho světa a v žádném jiném světě ani kousíčkem svého těla ani myslí nebude.

A ona místo toho už zase povídá a nejenom že povídá, ale povídá o své rodině a rodinu na ní měl Jaromil ze všeho nejméně rád, protože dost dobře nevěděl, jak proti ní protestovat (byla to docela nevinná rodina, nadto rodina proletářská, tedy rodina ze zástupů), ale protestovat proti ní chtěl, protože právě k myšlenkám na ni mu zrzka neustále vyskakovala z vany, kterou jí přichystal a naplnil rozpustidlem lásky.

Musil zase poslouchat povídání o jejím otci (starém udřeném dělníku z venkova), o jejích sourozencích (to nebyla rodina, spíš králikárna, říkal si Jaromil: dvě sestry, čtyři bratři!) a zejména o jednom z bratrů (jmenoval se Jan a byl to asi podivný ptáček, dělal před úmorem šoféra jednomu protikomunistickému ministrovi); ne, to nebyla jen rodina, to bylo především cizí a jemu protivné prostředí, jehož peří má zrzka pořád nalepené na sobě, peří, které mu ji odcizuje a způsobuje, že pořád není úplně a docela jeho; a ten bratr Jan, to také nebyl jen bratr, ale především muž, který ji vídal zbízka celých osmnáct let, muž, který zná desítky jejích drobných intimit, muž, s kterým užívala stejného záchodu (kolikrát se asi zapomněla zamknout!), muž, který zaznamenal dobu, kdy se změnila v ženu, muž, který ji jistě mnohokrát viděl nahou...

Musíš být moje, abys zemřela třeba na mučidlech, budu-li to chtít, psal nemocný, žárlivý Keats své Fanny a Jaromil, který je už zase doma ve svém dětském pokoji, píše verše, aby se utišil. Myslí na smrt, na tu velkou náruč,

vníž všechno utichá; myslí na smrt tvrdých mužů, velkých revolucionářů a napadá ho, že by chtěl složit text smutečního pochodu, který by se zpíval na pohřbech komunistů.

Smrt; patřila tehdy, v té době povinné radosti, rovněž mezi téměř zakázaná témata, ale Jaromilovi blesklo hlavou, že on (psal přece už dříve krásné verše o smrti, byl svým způsobem odborníkem na krásu smrti) je s to objevit onen zvláštní úhel, z něhož smrt ztrácí obvyklou morbidnost; cítil, že je s to napsat *socialistické* verše o smrti;

myslí na smrt velkého revolucionáře: *jak slunce, jež padá za horu, umírá bojovník...*

a píše báseň, kterou nazývá *Epitaf: Ach, jestli zemřítí, tak s tebou, lásko moje, a v samých plamenech, proměněn v zář a žár...*

Lyrika je území, na němž se jakékoli tvrzení stává pravdou. Lyrik všera řekl: *život je marry jako pláč*, dnes řekl: *život je veselý jak smích* a pokaždé měl pravdu. Dnes řekne: *vše končí a padá do ticha*, zítra řekne: *nič nekončí a všechno věčně zní* a obojí platí. Lyrik nemusí nic dokazovat; jediným důkazem je patos prožitku.

Genius lyriky je genius nezkoušenosti. Básník ví o světě málo, ale slova, která z něho vycházejí, řadí se do krásných skupenství, která jsou definitivní jak krystal; básník je nezralý a přesto jeho verš má v sobě definitivnost věštb, před kterou i on sám stojí v úžase.

Ach moje vodní láska, četla kdysi maminka Jaromilovu první báseň a napadalo ji (téměř s hanbou), že její syn ví o lásce více než ona; netušila nic o Magdě pozorované klíčovou dírkou, vodní láska byla pro ni pojmenováním něčeho mnohem obecnějšího, jakousi tajemnou kategorií lásky, poněkud nesrozumitelnou, jejíhož smyslu se mohla jen domýšlet, jako se domýšlíme smyslu vět Sibyliných.

Můžeme se posmívat básníkové nezralosti, avšak musíme i žasnout: na jeho slovech utkvívá krůpěj skanuvší ze srdce a obdařuje verš svitem krásy. Ale tu krůpěj nikterak nemusil vytlačit ze srdce skutečný životní prožitek, spíše se nám zdá, že si básník někdy mačká srdce

asi tak, jako kuchařka mačká nad salátem rozkrojený citron. Jaromil si, upřímně řečeno, nedělal se stávkujícími dělníky v Marseilli příliš těžkou hlavu, ale když psal báseň o lásce, již k nim chová, byl jimi skutečně dojat a poléval tím dojetím štědře svá slova, která se takto stávala krvavou pravdou.

Lyrik maluje básněmi svůj autoportrét; jelikož však žádný portrét není věrný, můžeme stejným právem říci, že si básněmi přemalovává tvář.

Přemalovává? Ano, dělá ji výraznější, neboť ho trápí neurčitost vlastních rysů; zdá se být sám sobě rozmazaný, nevýrazný, nijaký; touží po tvaru sebe sama; touží, aby fotografická vývojka básní dala jeho rysům pevný tah.

A dělá ji významnější, neboť žije život chudý na události. Ve verše zhmotněný svět jeho pocitů a snů má často bouřlivou tvárnost a nahrazuje dramaticčnost činů, jež je mu odeprána.

Aby se však mohl odít svým portrétem a vejít pod ním do světa, musí být portrét vystaven a báseň publikována. V Rudém právu již sice Jaromilovi otiskli několik básní, ale on byl přesto nespokojen. V průvodních dopisech oslovoval důvěrným tónem neznámého redaktora, protože ho chtěl přimět k odpovědi a seznámit se s ním, jenomže (bylo to skoro potupné!) i když mu verše otiskovali, nikdo nestál o to poznat ho jako živou bytost a vzít ho mezi sebe; redaktor mu na jeho dopisy nikdy neodpověděl.

Také ohlas jeho básní mezi kolegy byl jiný, než očekával. Snad kdyby byl patřil mezi elitu současných básníků, kteří se objevovali na estrádách a jejichž fotografie zářily v obrázkových týdenících, snad v takovém případě by se stal atrakcí pro ročník, v němž studoval. Avšak těch pár básní utopených na stránkách deníku upoutalo pozornost sotva na pár minut a učinilo z Jaromila pro kolegy, kteří měli před sebou politickou či diplomatickou kariéru, spíš bytost nezajímavě podivnou než podivně zajímavou.

A Jaromil tak nesmírně toužil po slávě! Toužil po ní jako všichni básníci: *Ó slávo, ty mocné božstvo, nechť mne tvé velké jméno inspiruje a nechť tě mé verše dobudou*, modlil se k ní Victor Hugo; *jsem básník, jsem veliký básník a jednoho dne mne bude milovat celý svět, je třeba, abych si to říkal, abych se takto modlil ke své nezavrhnuté mohyle*, utěšoval se jí Jiří Orten.

Posedlá touha po obdivu není jen nectnost přidaná k lyrikové talentu (jako bychom ji chápali třeba u matematika nebo architekta), nýbrž patří k samé podstatě lyrické vlohy, jí je lyrik přímo definován: neboť lyrik je ten, kdo ukazuje svůj autopočet světů veden touhou, aby jeho tvář zachycená na plátně veršů byla milována a zbožňována.

Má duše jest exotickým květem zvláštní, nervní vůně. Má veliké nadání, snad i genia, psal si do deníku Jiří Wolker a Jaromil, znechucen mlčenlivým redaktorem deníku, vybral několik básní a poslal je do nejvážnějšího literárního časopisu. Jaké štěstí! Za čtrnáct dnů dostal odpověď, že jeho verše byly shledány nadanými a že má laskavě navštívit redakci. Připravoval se na tu návštěvu skoro tak důkladně jako před časem na schůzky s dívkami. Rozhodl se, že se chce redaktorům představit v nejlhubším smyslu toho slova a snažil si proto sám pro sebe ujasnit, kdo vlastně je; kdo je jako básník, kdo je jako člověk, jaký je jeho program, z čeho vyšel, co překonal, co miluje, co nenávidí. Vzal si nakonec tužku a papír a psal si v hlavních bodech své názory, svá stanoviska, svá vývojová období. Popsal několik listů a pak jednoho dne zaklepal na dveře a vešel.

Za stolem redakce seděl brýlatý vyhublý mužik a ptal se ho, co si přeje. Jaromil řekl své jméno. Redaktor se ho znovu ptal, co si přeje. Jaromil znovu řekl (zřetelněji a hlasitěji) své jméno. Redaktor řekl, že ho těší, že Jaromila poznává, ale že by rád věděl, co si přeje. Jaromil řekl, že poslal do redakce své verše a že byl dopisem vyzván k návštěvě. Redaktor řekl, že básněmi se zabývá jeho

kolega, který právě není přítomen. Jaromil řekl, že je to škoda, protože by rád věděl, kdy budou jeho básně otištěny.

Redaktor ztratil trpělivost, vstal ze židle, vzal Jaromila pod paži a vedl ho k velké skříni. Otevřel ji a ukázal na vysoké stohy papíru složeného na poličkách: "Milý soudruhu, dostáváme každý den verše průměrně od dvanácti nových autorů. Kolik je to ročně?"

"To neumím zpaměti vypočítat," odpověděl Jaromil v rozpacích, když ho redaktor nutil k odpovědi.

"Je to ročně čtyři tisíce tři sta osmdesát nových básníků. Podíval by ses rád do ciziny?"

"Proč ne," řekl Jaromil.

"Tak nepřestávej psát," řekl redaktor. "Jsem si jist, že dřívě či později začneme lyriky vyvážet. Jiné země vyvázejí montéry, inženýry nebo obilí či uhlí, ale naše největší bohatství je v lyricích. Čeští lyrici budou zakládat lyriku rozvojových zemí. Naše hospodářství získá za lyriky vzácné měřicí přístroje a banány."

O několik dnů později řekl Jaromilovi maminka, že ho doma hledal školníkův syn. "Říkal, že ho máš navštívit na policii. A prý ti mám vyřídít, že ti gratuluje k tvým básním."

Jaromil zčervenal radostí: "To říkal opravdu?"

"Ano. Když odcházel, říkal výslovně: Řekněte mu, že mu gratuluju k jeho básním. Nezapomeňte mu to vyřídít."

"To mám velkou radost, ano, velkou radost," říkal Jaromil s obzvláštním důrazem: "Vždyť já ty verše píšu právě pro takové lidi, jako je on. Já je přece nepíšu pro nějaké redaktory. Stolař přece taky nedělá stoly pro stolaře, ale pro lidi."

A tak vešel jednoho dne do velké budovy Státní bezpečnosti, ohlásil se u vrátného ozbrojeného pistolí, čekal ve vestibulu a nakonec podal ruku starému kamarádovi, který přišel shora po schodech a vesele ho vítal. Šli pak do jeho kanceláře a školníkův syn už po čtvrté opakoval: "Človče, to já jsem netušil, že mám tak

slavného spolužáka. Pořád jsem si říkal, je to on, není to on, ale nakonec jsem si řekl, že se takové jméno přece jen tak často nevysskytuje."

Pak vedl Jaromila na chodbu k velké vývěsní skříňce, v níž bylo nalepeno několik fotografií (cvičení policistů se psem, se zbraní, s padákem), vyvěšeny dva oběžníky a mezi tím vším se skvěl výstřížek z novin s Jaromilovou básní; ten výstřížek byl zdobně orámován červenou tuší a celé skříňce věvodil.

"Co tomu říkáš?" ptal se školníkův syn a Jaromil neřikal nic, ale byl šťasten; bylo to poprvé, co viděl svou báseň, jak žije nezávisle na něm svůj vlastní život.

Školníkův syn ho vzal pod paži a vedl zpět do své úřadovny. "Vidíš, to by sis ani nemyslí, že policajti čtou taky básně," smál se.

"Proč ne," řekl Jaromil, kterému imponovalo právě to, že jeho verše nětou staré panny nýbrž muži nosící na zadnici revolver. "Proč ne, dnešní policajti není totéž, co byli hrdlořezi z buržoasní republiky."

"Ty si řekneš, že k policajtovi se verše nehodí, ale není to tak," pokračoval školníkův syn ve své myšlence.

A Jaromil pokračoval také ve své myšlence: "Vždyť dnešní básníci taky nejsou to, co bývali básníci kdysi. Nejsou to žádné rozmazlené panenky."

A školníkův syn pokračoval dál ve své myšlence: "Právě proto, že máme tak tvrdé řemeslo (hochu, ani nevíš, jak tvrdé), tak nám někdy přijde vhod něco jemného. Člověk by někdy nevydržel to, co tu musí dělat."

Pak ho pozval (neboť mu právě končila služba), aby se šli posadit naproti do hospody a vypili pár piv. "Člověče, není to tu žádná sranda," pokračoval drže v ruce půllitr. "Vzpomínáš, co jsem ti naposledy říkal o tom židovi? Už je v base. A je to pěkná svině."

Jaromil nevěděl samozřejmě nic o tom, že černovlasý muž, jenž vedl kroužek marxistické mládeže, byl zatčen; měl sice nejasné tušení, že se zatýká, ale nevěděl, že

zatčených jsou tisíce, že jsou i mezi komunisty, že jsou týráni a že jejich vina je většinou fiktivní; proto neuměl na tu zprávu reagovat než pouhým překvapením, v němž nebylo postoje ani úsudku, ale přece jen kus ohromení a soucitu, takže školníkův syn musil energicky říci: "Tady žádná sentimentality nemá místa."

Jaromil se ulekl, že mu školníkův syn opět uniká, že je opět o kus dál než on. "Nediv se, že je mi ho líto. Tomu je těžko se ubránit. Ale máš pravdu, sentimentality by nám mohla přijít draho."

"Strašně draho," řekl školníkův syn.

"Nikdo z nás nechce být krutý," řekl Jaromil.

"To ne," souhlasil školníkův syn.

"Ale největší krutosti bychom se dopustili, kdybychom neměli odvahu být krutí vůči krutým," řekl Jaromil.

"To se ví," souhlasil školníkův syn.

"Žádnou svobodu nepřátelům svobody. Je to kruté, já vím, ale musí to tak být."

"Musí," přisvědčil školníkův syn. "Mohl bych ti o tom mnoho vyprávět, jenomže já ti nic vyprávět nemůžu a nesmím. Kamaráde, to jsou samé tajné věci, já si ani s manželkou nemůžu povídat o tom, co tu dělám."

"Já vím," řekl Jaromil, "já to chápu," a znovu spolužákovi záviděl to povolání mužů, tu tajnost i tu manželku, i to, že před ní musí mít tajnosti a ona s tím musí souhlasit; záviděl mu skutečný život, jehož krutá krása (a krásná krutost) Jaromila stále přesahuje (nerozumí vůbec tomu, proč zatkl černovlasého muže, ví jen, že to tak musilo být), záviděl mu skutečný život, do něhož on sám (teď si to tváří v tvář stejné starému spolužákovi zas trpce uvědomuje) stále nevkročil.

Zatímco se Jaromil závistivě zamyslí, školníkův syn se mu zadíval hluboko do očí (jeho ústa se malounko rozšířila v tupý úsměv) a začal recitovat verše, které přišpendlil do vývěsné skříňky; uměl celou báseň nazpaměť a nepopletl jediné slůvko. Jaromil nevěděl, jak se má tvářit (spolužák s něho nespustil ani na okamžik

pohled), zčervenal (uvědomoval si trapnost spolužákova naivního přednesu), ale pocít šťastné pýchy byl mnohonásobně silnější než pocít studu: školníkův syn zná a miluje jeho verše! jeho básně tedy již vešly do světa mužů místo něho, před ním, jako jeho poslové a přední hlídky! Vstoupily mu do očí slzy blaženého sebeopojení, zastyděl se za ně a sklopil hlavu.

Školníkův syn dorecitoval a stále se díval Jaromilovi do očí; pak řekl, že celý rok probíhá za Prahou v krásné vile školení mladých policistů a že si tam občas k večeru zvou na besedu různé zajímavé lidi. "Chtěli bychom tam pozvat na některou neděli také české básníky. Udělat velký večer poezie."

Dali si pak ještě jedno pivo a Jaromil řekl: "To je moc krásné, že právě policisté dělají básnický večer."

"A proč ne policisté? Co na tom?"

"Ovšem, co na tom," řekl Jaromil. "Policie, poezie, možná že to jde víc dohromady, než si kdo myslí."

"Proč by to nešlo dohromady?" řekl školníkův syn.

"Proč ne?" řekl Jaromil.

"To se ví, proč ne," řekl školníkův syn a prohlásil, že by chtěl vidět mezi pozvanými básníky i Jaromila.

Jaromil se bránil, ale nakonec rád souhlasil; hle, váhala-li literatura, aby podala svou křehkou (neduživou) ruku jeho veršům, podává jim ji (drsnou a tvrdou) sám život.

6.

Ponechme si ho ještě chvíli před očima, jak sedí u piva proti školníkovu synovi; za ním v dálce je uzavřený svět jeho dětství a před ním v podobě bývalého spolužáka svět činů, cizí svět, jehož se bojí a po němž zoufale touží.

V tomto obrazu je obsažena základní situace nedospělosti; lyrizmus je způsob, jak té situaci čelit: Člověk vypuzený z bezpečné ohrady dětství touží vystoupit do světa, ale protože se ho zároveň bojí, vytváří si z vlastních veršů umělý, *náhradní* svět. Nechává kolem sebe kroužit své básně jako planety kolem slunce; stává se středem malého vesmíru, v němž není nic cizího, v němž se cítí doma jak dítě v matce, neboť vše je tu utvořeno z jediné materie jeho duše. Zde pak může uskutečňovat vše, co je "venku" tak obtížné; zde může jako student Wolker táhnout s davy proletářů do revoluce a jako panic Rimbaud bičovat své "malé milenky", ale i ty davy i ty milenky nejsou z nepřátelské hmoty cizího světa nýbrž z hmoty jeho vlastních snů, jsou tedy jím samým a neruší jednotu vesmíru, jež si pro sebe zbudoval.

Znáte snad překrásnou Ortenovu báseň o dítěti, jež bylo šťastné uvnitř matčina těla a vnímá své zrození jako hrůznou smrt, *smrt plnou světla a děsivých tvárí*, takže se chce vrátit zpátky, zpátky do maminky, zpátky za *přeslادkou vůni*.

V nedospělém muži zůstává ještě dlouho stesk po bezpečí a jednotě onoho vesmíru, jež v matce sám sebou celý vyplňoval, a zůstává v něm i úzkost (či hněv) vůči dospělému světu relativity, v němž se ztrácí jako kapka v moři cizoty. Proto jsou mladíci vášniví monisté, vyslanci absolutna; proto si lyrik snuje soukromý vesmír veršů; proto mladý revolucionář chce absolutně nový svět ukutý z jedné jediné jasné myšlenky; proto nesnášejí kompromis, v lásce ani v politice; vzbouřený student křičí dějinami své *všechno nebo nic* a dvacetiletý Victor Hugo zuří, když vidí, jak Adela Foucher, jeho snoubenka, nadzvedává si na zabláceném chodníku sukní tak, že je jí vidět kotník. *Zdá se mi, že stud je důležitější než sukně, napomíná ji pak v přísném dopise a hrozí: dej si pozor na to, co říkám, jestli nechceš, abych zpolíčkoval prvního dzrouna, který se na tebe opováží pohlédnout!*

Svět dospělých, když slyší tu patetickou hrozbu, propuká ve smích. Básník je zraněn zradou milenčina kotníku i smíchem davu a drama lyriky a světa počíná. Svět dospělých přece ví, že absolutno je jen klam, že nic lidského není velké ani věčné a že je naprosto obvyklé, když sestra spí s bratrem v jedné místnosti; ale Jaromil se mučí! Zrzka mu oznámila, že její bratr přijede do Prahy a bude u ní týden bydlet; požádala ho dokonce, aby ji po tu dobu nenavštěvoval. To už bylo pro něho příliš a hlasitě se rozhorlil: nemůže přece souhlasit s tím, aby kvůli jakémusi člověku (s pohrdavou pýchou ho nazval jakýmsi člověkem) se na celý týden vzdal své dívky!

"Co mi to vyčítáš?" bránila se zrzka: "Jsem mladší než ty a scházíme se vždycky u mne. U tebe se nesmíme sejít nikdy!"

Jaromil věděl, že má zrzka pravdu a jeho roztrpčení se ještě zvětšilo; uvědomil si znovu hanbu své nesamostatnosti a zaslepen zlostí oznámil ještě téhož dne mamince (s dosud nebývalou tvrdostí), že si bude k sobě zvat svou slečnu, protože nemá možnost s ní nikde jinde být o samotě.

Jak jsou si oba podobní, matka i syn! Oba jsou stejně uhranutí nostalgii po monistickém ráji jednoty a harmonie; on chce *jit* za přeslaskou vůni mateřských hlubin a ona tou přeslaskou vůní chce (znovu a stále) *být*. Jak syn dospíval, snažila se, aby byla kolem něho i nadále obestřena jak vzdušná náruč; přijala všechny jeho názory; vyznává moderní umění, hlásí se ke komunismu, věří v synovu slávu, rozhořčuje se nad obojetnictvím profesorů, kteří včera mluvili něco jiného než dnes; chce být kolem něho stále jako obloha, chce být stále ze stejné hmoty jako on.

Ale jak by mohla, hlasatelka harmonické jednoty, přijmout cizorodou hmotu cizí ženy?

Jaromil viděl nesouhlas v její tváři a stal se zarputilý. Ano, chce sice zpátky za přeslaskou vůni, hledá starý mateřský vesmír, ale už dávno ho nehledá v mamince; v hledání ztracené maminky mu nejvíce překáží právě maminka.

Pochopila, že syn neustoupí a podrobila se; zrzka se ocitla poprvé sama s Jaromilem v jeho pokoji, což by bylo jistě krásné, kdyby nebyli oba dva tak nervózní; maminka byla sice v kině, ale vlastně byla stále s nimi; zdálo se jim, že je slyší; mluvili hlasem o mnoho tišším, než byli zvyklí; když se Jaromil pokusil zrzku obejmout, nalezl její tělo chladné a pochopil, že bude lépe nenaléhat; a tak se místo všech radostí toho dne jen rozpačitě o čemsi bavili nepřestávajíc sledovat pohyb hodinové ručičky, která jim oznamovala blížící se příchod matky; jediná možná cesta z Jaromilova pokoje vedla totiž přes její pokoj a zrzka se s ní nechtěla za žádnou cenu setkat; odešla proto nejméně půl hodiny před jejím návratem a zanechala Jaromila ve velmi zlé náladě.

Ale to ho spíš zatvrdilo, než odradilo. Pochopil, že jeho postavení v domě, ve kterém žije, je nesnesitelné; není to jeho domov, je to matčin domov a on je v něm jen spolubydlícím. Probudilo to v něm tvrdohlavý vzdor.

Pozval k sobě zrzku znovu a přivítal ji tentokrát rozpustilým hovorem, kterým chtěl energicky zaplašit úzkost, která je poslední spoutávala. Měl dokonce na stole láhev vína a protože nebyli na alkohol zvyklí, dostali se brzy do stavu, kdy se jim podařilo zapomenout na všudypřítomný matčin stín.

Po celý týden se maminka vracela domů pozdě večer, jak si to Jaromil přál, ba víc, než si to přál: byla mimo domov i ve dnech, kdy ji o to nežádal. Nebyla to ani dobrá vůle ani moudře uvážený ústupek; byla to demonstrace. Její pozdní návraty měly názorně dokázat synovu surovost, měly ukázat, že syn si počíná, jako by byl pánem domu a ona tam byla jen trpěna a nesměla ani usednout s knihou do křesla ve svém pokoji, když se unavena vrátí z práce.

V těch dlouhých odpolednech a večerech, co byla mimo dům, nemohla pohříchu navštěvovat žádného muže, protože kolega, který se jí kdysi dvořil, unavil se už dávno marným obléháním, a tak chodila do kina, do divadla, snažila se (s malým úspěchem) navázat spojení s některými polozapomenutými přítelkyněmi a se zrůdným potěšením se vžívala do trpkých pocitů ženy, která když ztratila rodiče i manžela, je vlastním synem vyháněna z domu. Seděla v temném sále, daleko od ní se na plátně líbali dva neznámí lidé a jí tekly po tváři slzy.

Jednoho dne se vracela domů o něco dříve než obvykle připravena mít dotčenou tvář a neodpovídat synovi na pozdrav. Když vešla do svého pokoje, ještě za sebou ani nezavřela dveře a nahnula se jí krev do hlavy; z Jaromilova pokoje, tedy z míst vzdálených od ní sotva pár metrů, ozýval se zrychlený hlasitý dech jejího syna a do toho dechu ženské úpění.

Nemohla se hnout z místa a zároveň jí napadlo, že tu tak přece nemůže nehnuté stát a poslouchat milostné nařikání, protože to bylo, jako by stála těsně u nich, jako by se na ně dívala (a ona je v té chvíli v duchu opravdu

viděla, jasně a zřetelně) a to bylo úplně nesnesitelné. Zachvátila ji vlna nepřičetného vzteku, o to zběsilějšího, že si hned uvědomila jeho bezmocnost, neboť nemohla ani dupat, ani křičet, ani rozbijet nábytek, ani za nimi vejít a bít je, nemohla dělat vůbec nic, jen tu nehnuté stát a slyšet je.

A v tu chvíli se trochu bdělého rozumu, která v ní zbyla, spojila s tou slepou vlnou vzteku v náhlou a zběsilou inspiraci: Když zrzka z vedlejšího pokoje opět zaúpěla, maminka zvolala hlasem plným úzkostných obav: "Jaromile, proboha, co je slečné?"

Vzdechy ve vedlejší místnosti okamžitě ustaly a maminka se rozběhla k lékárnice; vzala z ní lahvičku a běžela zase ke dveřím Jaromilova pokoje; vzala za kliku; dveře byly zamčeny. "Proboha, neděste mne, co se stalo? Stalo se něco slečné?"

Jaromil držel v náručí zrzčino tělo, které se třásla úzkostí, a řekl: "Ne, nic..."

"Slečna dostala záchvat?"

"Ano..." odpovídal.

"Otevři, mám pro ni kapky," říkala maminka a znovu chytla za kliku zamčených dveří.

"Počkej," řekl syn a vstával rychle od dívky.

"Taková bolest," říkala maminka, "to je hrozná!"

"Hned to bude," řekl Jaromil a ve spěchu na sebe hodil kalhoty a košili; na dívku hodil deku.

"To je žaludek, že?" ptala se maminka přes dveře.

"Ano," řekl Jaromil a pootevřel dveře, aby od maminky vzal lahvičku kapek.

"Snad mne pustíš dovnitř," řekla maminka. Jakási zběsilost ji hnala dál a dál; nenechala se odbyt a vešla do místnosti; první, co viděla, byla podprsenka hozená na židli a ostatní dívky prádlo; pak uviděla dívku; krčila se pod dekou a byla opravdu bledá, jako by měla záchvat.

Teď už nemohla couvnout; sedla si k ní: "Co se vám to stalo? Přijdu domů a slyším takové úpění, chudinko

malá..." kapala jí dvacet kapek na kostku cukru: "ale to já znám tyhle žaludeční křeče, tohle si vezměte a bude vám hned lépe..." a dávala jí pak cukr k ústům a dívka ústa poslušně otvírala vstříc cukru jako je před chvílí otevírala vstříc Jaromilovým rtům.

Jestliže ji do synova pokoje přivedla omamující zloba, nyní v ní již zůstalo jen omámení samo: dívala se na ta malá, nežně se otvírající ústa a zachvátíla ji náhle strašná chuť strhnout ze zrzavé dívky deku a mít ji před sebou nahou; zrušit nepřátelskou uzavřenost onoho malého světa, který tvoří zrzka a Jaromil; dotýkat se toho, čeho se dotýká on; prohlásit to za své; okupovat to; obejmout obě ta těla svou vzdušnou náručí; vstoupit mezi jejich nahoty tak chatrně přikryté (neuniklo jí, že na podlaze leží odhozené trenýrky, jež Jaromil nosí pod kalhotami); vstoupit mezi ně drze a nevinně, jako by šlo o žaludeční záchvat; být s nimi jako byla s Jaromilem, když mu dávala pít ze svého prsu; přejít po lávce té dvojsmyslné nevinnosti do jejich her a jejich milování; být jako obloha kolem jejich nahých těl, být s nimi...

Pak se polekala vlastního vzrušení. Poradila dívce, aby zhluboka dýchala, a rychle odešla do svého pokoje.

7.

Před budovou policie stál zamčen malý autobus a kolem něho postávali básníci čekající, až přijde šofér. Postávali tu s nimi i dva muži od policie, organizátoři připravované besedy, a byl tu ovšem i Jaromil, který sice znal některé básníky od vidění (například šedesátníka, který vystupoval před časem na mítinku jeho fakulty a recitoval báseň o mládí), ale netroufal si žádného z nich oslovit. Jeho nejistotu poněkud zmírňovalo, že před deseti dny vyšlo konečně v literárním časopise pět jeho básní; považoval to za úřední stvrzení toho, že se smí nazývat básníkem; měl žurnál pro všechny případy zastrčen do náprsní kapsy saka, takže vypadal, jakoby měl jednu stranu splaskle mužskou a druhou vypoukle ženskou.

Pak přišel šofér a básníci (bylo jich s Jaromilem dohromady jedenáct) se nahrnuli do autobusu. Po hodině jízdy autobus zastavil v příjemné výletní krajině, básníci vystoupili, pořadatelé jim ukázali řeku, zahradu, vilu, provedli je celou budovou, učebnami, sálem (kde bude za chvíli zahájen slavnostní večer), donutili je nakouknout do třířůžkových pokojů, kde bydlili frekventanti (ti překvapeni vstávali do pozoru vítající básníky se stejnou vydezúrovanou ukázněností jako úřední kontrolu

vyšetřující pořádek na pokoji) a nakonec je zavedli do místnosti náčelníka. Tam už na ně čekaly obložené chlebičky, dvě lahve vína, náčelník v uniformě a kromě toho všeho i jedna mimotřádně krásná dívka. Když podali jeden po druhém ruce náčelníkovi a mumlali svá jména, náčelník ukázal na dívku: "To je vedoucí našeho filmového kroužku," a vysvětloval potom jedenácti básníkům (kteří jeden po druhém podávali dívce ruku), že lidová policie má svůj závodní klub, v kterém pěstuje bohatý kulturní život; mají tu divadelní soubor, pěvecký soubor a založili teď i filmový kroužek, který vede tato mladá dívka, která je studentkou filmové školy a je přítom tak hodná, že chce pomáhat mladým policistům; má tu k dispozici ostatně nejlepší možnosti: znamenitou kameru, světelný park a hlavně nadšené mladé muže, o nichž náčelník neví, mají-li takový zájem o film či o instruktorku.

Když si se všemi stiskla ruku, dala filmářka pokyn mladíkům stojícím u velikých lamp, takže básníci i s náčelníkem živkali teď chlebičky pod žářem velikého světla. Jejich rozhovor, jemuž se náčelník snažil dát veškerou možnou nenucenost, byl přerušován dívčinými rozkazy, za nimiž následovalo přesouvání světel z místa na místo a posléze i tichý bzukot kamery. Náčelník pak poděkoval básníkům, že přišli, podíval se na hodinky a řekl, že publikum již netrpělivě čeká.

"Tak, soudruzi básníci, prosím, nastupte si," řekl jeden z pořadatelů a četl z papíru jejich jména; básníci se stavěli do řady a když jim pořadatel dal pokyn, vpochodovali na podium; tam byl dlouhý stůl a každý z básníků u něho měl vyhrazenou jednu židli a místo označené jmenovkou. Básníci usedli na židle a ze sálu (dokonale naplněného) se ozýval potlesk.

Bylo to poprvé, co Jaromil kráček a viděl ho zástup; zachvátilo ho opojení a neopustilo až do konce večera. Všechno se ostatně dařilo znamenitě; když básníci usedli

na určené židle, přistoupil jeden z pořadatelů k řečnickému pultu přistavenému ke konci stolu, přivítal jedenáct básníků a představil je. Pokaždé, když vyslovil jméno, vyvolaný básník povstal, uklonil se a sál zabouřil. Také Jaromil vstal, uklonil se a byl tak omámen potleskem, že si teprve po chvíli všiml školníkovy syna, který seděl v první řadě a mával na něho; pokynul mu též a toto gesto provedené na podiu na očích všech dalo mu pocitit kouzlo hrané bezprostřednosti, takže ještě několikrát během večera na spolužáka shora kynul jako někdo, kdo se na podiu cítí volně a jako doma.

Básníci byli rozesazeni podle abecedy a Jaromil se octl po levici šedesátníka: "Chlapče, to je překvapení, já jsem vůbec nevěděl, že jste to vy! Vždyť vy jste měl před nedávnem v žurnále básně!" Jaromil se zdvořile usmál a básník pokračoval: "Zapamatoval jsem si vaše jméno, jsou to výborné básně, měl jsem z nich velikou radost!", ale to už se opět ujal slova pořadatel a vybídl básníky, aby podle abecedy přistupovali k mikrofonu a každý zarecitoval několik svých posledních básní.

A tak básníci přistupovali, četli, obdrželi aplaus a zase se vraceli na svá místa. Jaromil trnul, kdy na něho dojde řada; bál se, že se bude zajíkat, bál se, že nebude umět nasadit patřičnou sílu hlasu, bál se všeho; ale potom vstal a šel jako oslepen; neměl čas na nic myslit. Začal číst a hned po prvních verších dostal pocit jistoty. A opravdu, aplaus po jeho první básni byl nejdlejší, jaký sálem až dosud zněl.

Potlesk dodal Jaromilovi smělosti, takže druhou báseň četl ještě s větší jistotou než první a vůbec mu nevadilo, že se najednou rozžaly v jeho blízkosti dva velké reflektory, ozářily ho a deset metrů od něho se rozbučela kamera. Tvářil se, že to všechno nevidí, ani trochu se nezadrhl v recitaci, stačil dokonce pozvednout oči od papíru a pohlédnout nejenom do neurčitěho prostoru sálu, ale do zcela určitého místa, kde (pár kroků od kamery) stála

sličná filmařka. A zase byl potlesk a Jaromil četl ještě dvě básně, slyšel bzukot kamery, viděl tvář filmařky, ukláněl se a vrátil na místo; a v tu chvíli se zvedl ze své židle šedesátník a zakláněje slavnostně hlavu rozpráhl paže a sevřel je na Jaromilových zádech: "Příteli, vy jste básník! Vy jste básník!" a protože potlesk stále zněl, obrátil se sám do sálu, kynul a ukláněl se.

Když dorecitoval jedenáctý básník, pořadatel opět vystoupil na podium, všem básníkům poděkoval a oznámil, že ti, kdo o to budou mít zájem, mohou se po malé přestávce opět dostat do tohoto sálu a s básníky pobesedovat. "Tato beseda není již povinná, nýbrž dobrovolná a týká se pouze zájemců."

Jaromil byl opojen; všichni mu tiskli ruce a shromažďovali se kolem něho; jeden z básníků se prohlásil za redaktora nakladatelství, divil se, že Jaromil nemá dosud vydánu sbírku veršů a požádal ho o ni; jiný ho srdečně zval, aby se s ním zúčastnil mítinku, který pořádá svaz studentů; přišel za ním ovšem i školníkův syn, který se pak od něho ani na chvíli nehnul, dáváje všem najevo, že se spolu od dětství znají; a přišel za ním i náčelník a řekl: "Jak se mi zdá, vavříny vítězství si dnes odnáší ten nejmladší!"

Náčelník se pak obrátil k ostatním básníkům a prohlásil, že k jeho velké lítosti se nebude již moci zúčastnit besedy, neboť musí být přítomen na tanečním večírku, který uspořádali frekventanti školy hned po skončení básnického programu ve vedlejším sálu. Však se sem sjelo k této příležitosti, podotkl s laškovným úsměvem, hodně děvčat z okolních vesnic, neboť muži od policie jsou známí fešáci. "Nu nic, soudruzi, děkuji vám za vaše krásné verše a doufám, že jsme se neviděli naposledy!" Podal pak všem ruku a odešel do vedlejšího sálu, odkud se již ozývala hudba dechové kapely vyhrávající k tanci.

Zato v sále, kde ještě před chvílí zaznívaly bouřlivé aplauzy, skupinka básníků stojící rozrušená pod podium teď osaměla; jeden z pořadatelů vystoupil na podium a oznámil: "Vážení soudruzi, ukončuji přestávku a dávám slovo opět našim hostům. Prosím ty, kteří se chtějí zúčastnit besedy se soudruhy básníky, aby se posadili."

Básníci si tedy opět posedali na svá místa na podiu a proti nim dole, do první řady vyprázdněného sálu, si sedlo asi deset lidí: Byl mezi nimi školníkův syn, oba organizátoři, kteří doprovázeli básníky v autobuse, byl tam starý pán s dřevěnou nohou a berlí a kromě několika méně nápadných lidí dokonce i dvě ženy: jedna měla k padesátce (snad písarka z kanceláře), druhá byla filmařka, která již skončila natáčení a upírala teď velice o klidné oči na básníky; přítomnost krásné ženy byla zde o to významnější a pro básníky povzbudivější, oč hlasitěji a lákavěji zněla přes stěnu z vedlejší místnosti dechová kapela a rostoucí hluk tancovačky.

Obě řady sedící proti sobě byly přibližně stejně početné a seděly tu tedy proti sobě jako dvě fotbalová mužstva; Jaromil měl pocit, že mlčení, které se rozhostilo, je mlčení před nějakým střetnutím; a protože to mlčení trvalo už skoro půl minuty, zdálo se mu, že básnická jedenačtka ztrácí první body.

Ale Jaromil podceňoval své kolegy; vždyť někteří z nich během roku prošli až sto různými besedami, takže besedování se stalo jejich hlavním oborem, specializací a uměním. Připomeňme tuto historickou okolnost: byla to doba besed a mítinků; nejrůznější instituce, závodní kluby, stranické i mládežnické organizace pořádaly večery, na které si zvaly nejrůznější malíře, básníky, astronomy či ekonomy; pořadatelé těchto večerů byli za své pořadatelství patričně hodnoceni a odměňováni, protože doba si vyžadovala revoluční aktivity a ta nemožou se vyžít na barikádách, musila košatět na schůzích a besedách. A také různí malíři, básníci,